

РЕКОМЕНДАЦІЇ

слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань
державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування
на тему:

«Питання тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь»

Учасники слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування на тему: «Питання тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь», що відбулися 18 травня 2015 року, відзначають наступне.

Російська Федерація 20 лютого 2014 року почала фактичну реалізацію плану збройної агресії проти України на території Кримського півострова. 16 березня 2014 року окупантами в Криму був проведений псевдореферендум і вже 18 березня 2014 року властями Російської Федерації з представниками кримського маріонеткового окупаційного режиму були в Москві підписані документи, що підтверджують факт тимчасової окупації території Кримського півострова. 27 березня 2014 року Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію про територіальну цілісність України (A/RES/68/262).

Верховна Рада України 15 квітня 2014 року прийняла Закон «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» № 1207-VII, згідно з яким гарантувалося дотримання всіх конституційних прав для громадян України, які опинилися в умовах тимчасової окупації на території Кримського півострова.

Зіштовхнувшись з фактом збройної агресії з боку Російської Федерації, ведення проти України гібридної війни країною-агресором, тимчасової втрати частини суверенної території, державна влада України виявилася неготовою до ведення ефективної політики, в тому числі й щодо дотримання конституційних прав громадян України – як тих, які залишилися проживати на тимчасово окупованій території Кримського півострова, так і тих, які змушені були виїхати з його тимчасово окупованої території на континентальну частину України.

Так, 12 серпня 2014 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про створення вільної економічної зони «Крим» і про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» № 1635-VII. Внаслідок введення в дію норм цього Закону в Україні здійснено ряд послідовних заходів, пов'язаних з прийняттям нормативно-правових актів державними органами та інститутами (Кабінет Міністрів України, Національний Банк України та інші). У підсумку склалася ситуація, за якої громадяни України, які мають реєстрацію за місцем проживання на тимчасово окупованій території Кримського півострова, були штучно обмежені, в порушення статті 22 Конституції України, в можливостях реалізації низки своїх конституційних прав.

У силу обставин, що склалися, місцеве самоврядування на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь було фактично ліквідовано. Тим самим, громадяни України, які мають реєстрацію за місцем проживання на тимчасово окупованій території Кримського півострова, позбавлені гарантованого статтями 7 та 140 Конституції України права на місцеве самоврядування. Крім того, згідно з нормами Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» жителі Криму, які вимушено покинули півострів, обмежені в своїх виборчих правах, тому що можуть брати участь тільки у виборах та референдумах загальнонаціонального масштабу.

Згідно з нормами Закону України «Про створення вільної економічної зони «Крим» і про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» № 1635-VII громадяни України-жителі Кримського півострова визначаються нерезидентами України за територіальною ознакою. На реалізацію цього Закону було прийнято Постанову Національного Банку України № 669, яка фактично позбавила громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території Криму, права на вільний доступ до фінансових ринків країни, а з точки зору можливості інвестування усі громадяни України, які проживають в Криму, фактично визнаються іноземцями.

Тим самим, наприклад, громадяни України-внутрішні переселенці, які змушені були переселитися з Криму з огляду на політичні обставини, втратили

право на забезпечення належними житловими умовами згідно зі статтею 47 Конституції України.

Запроваджені штучні обмеження позбавили громадян України, які змушені були покинути тимчасово окуповану територію Кримського півострова, можливості реалізації свого права на вільний вибір професії відповідно до статей 42 та 43 Конституції України. Засоби масової інформації повідомляли, що навіть ті кримчани, які жили і працювали на території континентальної України впродовж декількох останніх років до моменту тимчасової окупації Криму, наприкінці 2014 року стали отримувати в комерційних структурах (і в першу чергу – в комерційних банках України) пропозиції на добровільне звільнення з роботи. А при прийнятті на роботу з вимушених переселенців додатково стали вимагати довідки про дозвіл на працевлаштування як з іноземних громадян.

Зазначені «перегини» є прямим наслідком введення некоректної термінології в зазначений Закон і нормативні акти, що були прийняті на його основі та спрямовані на його реалізацію.

Слід зазначити, що до цього часу в законодавство України не введені норми, за допомогою яких юридично можна було б визначити фізичних та юридичних осіб, які несуть відповідальність за підтримку окупації частини суверенної території України. Так само юридично не визначені фізичні та юридичні особи, які несуть відповідальність за підтримку окупаційного режиму в Криму, не визначені критерії, що описують цю підтримку. Чинне законодавство України не містить норм, використовуючи які державні органи та інститути мали б можливість адекватно реагувати на дії як окупаційного режиму в Криму, так і інших структур і осіб, які здійснюють пряму або опосередковану підтримку дій окупаційного режиму. В результаті, за рідкісними винятками, усі особи, які зрадили Україні і стали на шлях колабораціонізму – на відміну від законослухняних та лояльних до України громадян-мешканців Криму – мають можливість безперешкодно пересуватися по всій території як України, так і світу, управляти своїм майном, реалізувати інші права на цих територіях. А компанії, які порушують введений (на жаль, не Україною) режим санкцій, згідно з чинним законодавством України не можуть бути притягнуті до відповідальності.

Органи та інститути державної влади України не мають єдиної стратегії і плану дій, а також критеріїв оцінки ефективності своєї діяльності щодо тимчасово окупованої території Криму. Подекуди складається ситуація, коли дії законодавчої влади та центральних органів виконавчої влади Україні йдуть врозріз із діями, розпочатими нашими західними партнерами – що не відповідає міжнародним зобов'язанням України, зокрема, положенням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС щодо здійснення когерентної зовнішньополітичної діяльності. Причому, у разі продовження такої практики колізій, не виключено у майбутньому накладення санкцій на державу Україна, на українських фізичних або юридичних осіб з огляду на порушення ними законодавства ЄС, прийнятого з огляду на незаконну анексію Криму Російською Федерацією.

І хоча протягом січня-квітня 2015 року Верховною Радою України було прийнято дві Постанови про визнання Російської Федерації країною-агресором, на жаль, здебільшого дії державної влади України обмежуються лише декларативними заявами про обов'язкове майбутнє повернення тимчасово окупованої території Криму, без будь-якої конкретизації в діях. Майже рік фактично не працює юридично створений ще у липні 2014 року Центральний орган виконавчої влади, що має опікуватися питаннями, пов'язаними з тимчасово окупацією території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Практично до цього часу чітко не зрозуміло, до функціональних обов'язків кого саме з керівництва Кабінету Міністрів України віднесено це коло питань.

Крім того, можна констатувати, що сьогодні – і в першу чергу органами виконавчої влади країни – не виконується або частково, або повністю ряд прийнятих законодавчих та інших нормативно-правових актів. Зокрема:

1) Кабінетом Міністрів України не виконується пункт 3 статті 10 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», а саме: ... у разі настання обставин, зазначених у статті 1 цього Закону, які спричинили масове (більше 100 000 чоловік) переміщення громадян України, або у випадку продовження дії обставин, зазначених у статті 1 цього Закону, більше 6 місяців (Кабінет Міністрів України) затверджує комплексні державні цільові програми з підтримки та соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб з визначенням джерел та обсягів фінансування, контролює їх виконання);

2) не виконується пункт 3 статті 17 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», а саме: «У разі неможливості здійснювати діяльність на тимчасово окупованій території розташування державних органів, утворених відповідно до Конституції та законів України, визначається Кабінетом Міністрів України»;

3) фактично не виконуються Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2014 року № 297 «Про Державну службу з питань Автономної Республіки Крим, міста Севастополя і тимчасово переміщених осіб» та Постанова Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 року № 625 «Про перейменування Державної служби з питань Автономної Республіки Крим, міста Севастополя і тимчасово переміщених осіб».

Напрошується висновок, що для ефективної роботи органів та інститутів виконавчої влади в країні не вистачає законодавчих інструментів, які сприяли б більш конструктивній роботі та підвищували відповідальність і підзвітність стосовно дій і вжитих заходів, які були б одночасно:

1) очікуваними сигналами для громадян України, які перебувають в окупації або змушені були покинути тимчасово окуповану територію, як підтвердження факту реальної, а не декларативної уваги влади до вирішення питання деокупації та реінтеграції території Кримського півострова;

2) сигналами для колабораціоністів і порушників режиму санкцій про невідворотність відповідальності (покарання) за здійснені дії;

3) сигналами для керівництва іноземних країн, наших союзників та партнерів, міжнародних організацій, що підтверджують послідовність дій влади України в її прагненні до деокупації та реінтеграції тимчасово втрачених територій Кримського півострова.

Всебічно обговоривши та проаналізувавши проблемні питання, які склались у зв'язку з тимчасовою окупацією Автономної Республіки Крим та міста Севастополь, констатуючи різноманітність наслідків з виникнення такої ситуації та відзначаючи необхідність її врегулювання і приведення у відповідність з вимогами Конституції України, загальновизнаними демократичними принципами, учасники слухань **р е к о м е н д у ю т ь:**

1. Верховній Раді України:

1.1. Провести восени 2015 року парламентські слухання на тему: **«Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь: проблемні питання, шляхи, методи та способи».**

2. Президентіві України:

2.1. До кінця 2015 року розглянути можливість прийняти рішення про доцільність, засади та порядок утворення і роботи дорадчого органу при Президентіві України з питань деокупації та реінтеграції в Україну території Кримського півострова, залучивши до участі в його роботі народних депутатів України, представників Кабінету Міністрів України та його Секретаріату, центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх асоціацій, наукових установ, експертів, правозахисників, а також представників вітчизняних та міжнародних неурядових організацій, що займаються питаннями деокупації та реінтеграції в Україну Автономної Республіки Крим та міста Севастополя.

3. Кабінету Міністрів України:

3.1. Невідкладно оприлюднити офіційне повідомлення Кабінету Міністрів України (та організувати його широке поширення у засобах масової інформації) з висловленням офіційної позиції Кабінету Міністрів України про хід виконання прийнятих нормативно-правових актів, що стосуються тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь, а також громадян України, які були змушені покинути тимчасово окуповану територію Кримського півострова.

3.2. Невідкладно ініціювати внесення необхідних змін до Конституції та законів України в частині:

3.2.1. Визнання кримськотатарського народу корінним народом України.

3.2.2. Оптимізації адміністративно-територіального устрою України на тимчасово окупованій території Кримського півострова щодо прийняття рішення про невиокремлення міста Севастополь в окрему адміністративно-територіальну

одиницю України та скасування його спеціального статусу, який необхідно визначити законами України (стаття 133 розділ IX «Територіальний устрій України» і розділ X «Автономна Республіка Крим» Конституції України).

3.3. Невідкладно внести на розгляд Верховної Ради України пропозицію про скасування Закону України «Про створення вільної економічної зони «Крим» і про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України».

3.4. До кінця 2015 року розробити та внести на розгляд Верховної Ради України проект Закону України «Про стратегію деокупації та реінтеграції в Україну території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь», а також Державну програму з деокупації та реінтеграції в Україну Кримського півострова.

3.5. До кінця 2015 року розробити та внести на розгляд Верховної Ради України проект Закону України «Про колабораціонізм», де передбачити невідворотність настання відповідальності (конституційно-правової, кримінальної, адміністративної, цивільної) та покарання (залежно від характеру та ступеня суспільної небезпеки провини) – що унеможливить прагнення до збагачення за рахунок як української державної власності, так і колективної або приватної власності громадян України, а також спонукатиме певну частину населення Криму до прийняття вивірених цивільних рішень.

3.6. До кінця 2015 року розробити та внести на розгляд Верховної Ради України законопроект «Про статус кримськотатарського народу в Україні», який остаточно вирішить всі проблеми, що накопичилися в питаннях інтеграції в Україну кримськотатарського народу, як невід'ємної складової української політичної нації.

3.7. До кінця 2015 року розробити та внести на розгляд Верховної Ради України законопроект «Про особливості ведення економічних відносин з тимчасово окупованими територіями», де будуть чітко встановлені визначення (дефініції), критерії і обмеження щодо формування економічних відносин з тимчасово окупованими територіями (або внести відповідний розділ в текст Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян і правовий режим на тимчасово окупованій території України»).

3.8. До кінця 2015 року розробити та внести на розгляд Верховної Ради України законопроект «Про забезпечення реалізації права власності на тимчасово окупованій території України», який гарантуватиме збереження прав на всю власність, що була придбана законним шляхом як українськими, так і іноземними власниками до моменту тимчасової окупації Російською Федерацією території Кримського півострова (або внести відповідний розділ в Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»).

3.9. До кінця 2015 року прийняти рішення щодо доцільності створення Фонду з реінтеграції в Україну Кримського півострова, а також джерел та обсягів його фінансування.

3.10. До кінця 2016 року розробити та внести на розгляд Верховної Ради України нову редакцію Конституції Автономної Республіки Крим, що має силу і статус закону України, з метою повного виключення можливості як повторення, так і підтримки переважною більшістю населення Кримського півострова сценаріїв окупації, реалізованих Російською Федерацією на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя у 2014 році. Внесенням змін повинен передувати всебічний аналіз (із залученням наукових установ та експертів – в тому числі представників громадських організацій, що займаються питаннями деокупації та реінтеграції в Україну Кримського півострова) помилок, що були допущені протягом 1991-2014 років.

Народний депутат України,
Секретар Комітету,
Керівник міжфракційного депутатського
об'єднання «Крим»
у Верховній Раді України,
Керівник Робочої групи Комітету

О.ГОНЧАРЕНКО